

Lausunto
6.5.2026
Dnro 001/81/2026
Pasi Sorjonen

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen perjantaina 8.5.2026 klo 11.30

VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Akava kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoasiassa.

Aluksi

Julkisen talouden suunnitelma (JTS) nojaa valtiovarainministeriön kansantalousosaston laatimaan riippumattomaan talousennusteeseen, joka sisältää arvion julkisen talouden kehityksestä vuosina 2027—2030. Itsenäinen finanssipolitiikan valvoja, Talouspolitiikan arviointineuvosto, on vahvistanut ennusteen.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa vain 0,6 prosenttia vuonna 2026, mutta kiihdyttää keskimäärin noin 1,5 prosenttiin vuosina 2027—2030. Arvio lähivuosien talouskehityksestä on jälleen kerran laadittu tilanteessa, jossa maailmantalouden näkymät ovat epävarmat. Nyt epävarmuutta aiheuttaa Lähi-idän kriisi, joka rajoittaa raakaöljyn saatavuutta ja heiluttaa sen kohonnutta hintaa, mikä saattaa pakottaa keskuspankit nostamaan korkoja, mikäli hintojen nousupaineet uhkaavat levitä laajemmin talouksien eri sektoreille esimerkiksi kuljetuskustannusten kautta.

Epävarmuus on tullut tutuksi. Vuosi sitten riskejä kasvattivat kauppapoliittiset jännitteet ja tullisodan uhka. Silloin ennustettiin tähän samaan aikaan vuodesta, että Suomen talous kasvaa 1,3 prosenttia (vuonna 2025). Toteutunut kasvuluku oli paljon matalampi, tämänhetkisen tiedon perusteella vain 0,2 prosenttia.

JTS:n mukaan julkisyhteisöjen alijäämän (nettoluotonotto) odotetaan paisuvan kuluvana vuonna 4,6 prosenttiin BKT:n arvoon suhteutettuna. Alijäämä pysyy mittavana myös seuraavina vuosina ja vuonna 2030 sen ennustetaan olevan 4,4 prosenttia. Tuoreet alijäämäarviot ovat paljon suurempia kuin vuosi sitten. Tärkeimpinä syinä suurempiin alijäämiin pidetään puolustusmenojen kasvua sekä ennustettua heikompaa talouden suhdannetta ja sen hidastamaa verotulojen kasvua.

Valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä, joka määrittää julkisen talouden velanottotarpeen, on jokaisena jakson vuotena vähintään 5,2 prosenttia.

Julkisen talouden kestävyysvaje on 3 prosenttia eli noin 9,5 miljardia euroa vuoden 2030 tasossa.

Julkisyhteisöjen bruttovelka kasvaa BKT:n arvoa nopeammin, ja velan suhde BKT:n arvoon kohoaa 99 prosenttiin vuonna 2030.

Realistinen tilannekuva

JTS antaa huolestuttavan, mutta realistisen kuvan Suomen talouden ja julkisen talouden tilanteesta. Akavankin tuntema huoli julkisen talouden pitkittyneistä alijäämistä on ollut aiheellinen. Velan BKT-suhteen kääntäminen merkittävästi alenevalle uralle on yllättävän vaikeaa silloinkin, kun sitä tosissaan yritetään – varsinkin, kun suhdannetilanne ei anna tukea. Kasvava julkinen velka lisää jyrkästi korkomenoja, runsaaseen 6 miljardiin euroon vuonna 2030. Julkisen talouden riskinkestävyys ja liikkumavara ovat huonolla tolalla. Terveempi julkinen talous antaisi tarpeen tullen enemmän mahdollisuuksia toimia.

Talouspolitiikan linja

Hallituskauden viimeisen kehysriihen anti oli melko vaatimaton. Tämän ei pitäisi yllättää ketään, koska liikkumavara oli jo lähtökohtaisesti pieni heikon talouskehityksen ja suurten alijäämien vuoksi. Vuosi sitten päätökset alentaa korkeimpia rajaveroasteita ja yhteisöveroa yllättivät mittaluokallaan. Nyt samankaltaisia isoja päätöksiä ei saatu.

Uusia julkisen talouden sopeutustoimia on seuraavan vuoden aikana tulossa verraten vähän, kun ne suhteutetaan lähivuosille ennakoituihin alijäämiin ja aiempiin toimiin. Tämä voi olla hyvä asia. Viimeisen puolen vuoden ajalta Suomen talouden mahdollisesta elpymisestä on kantautunut lupaavia uutisia, joista tuoreimmille odotetaan vielä vahvistusta toukokuun lopulla. Orastavaa nousua ei kannata nitistää huonosti ajoitetuilla omilla toimilla.

Päätetyt sopeutustoimet iskevät silti kipeästi, koska valtionhallinnon ja kuntien valtionosuuksien leikkaukset vähentävät julkisyhteisöjen työpaikkoja, jolloin hyvin koulutettujen työttömyys kasvaa lisää.

Tärkeimmät talouden toimeliaisuutta edistävät päätökset ovat kotitalousvähennyksen korottaminen ja korjausavustusten lisääminen. Kotitalousvähennys maksaa vain, jos joku käyttää sitä, ja sen käyttö työllistää aina ainakin yhden työntekijän. Vähennyksen leikkaaminen aiemmin oli suuri virhe. Jää nähtäväksi, missä määrin perääntyminen korjaa syntyneitä vahinkoja. Korjausavustukset ovat tarpeen lievittämään rakennusalan pitkään jatkunutta ahdinkoa.

Akava kiittää myös sitä, että hallitus pitää kiinni tavoitteesta kasvattaa julkisen sektorin TKI-panostukset 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteen arvosta vuonna 2030.

Mitä muuta voitaisiin tehdä?

Käytettävissä ei ole resursseja mittavien kasvutoimien käynnistämiseen. Sen vuoksi kannattaa pyrkiä varmistamaan, että jo tehdyt toimet ja olemassa olevat työkalut toimivat halutulla tavalla. Tällä saralla Akava nostaa esiin kaksi asiaa.

Ensimmäinen asia liittyy TKI-toimintaan ja erityisesti tutkimus- ja kehittämistoiminnan yleiseen lisävähennykseen yritysverotuksessa. Vähennystä on käytetty yllättävän vähän. Vuonna 2024 sitä käytti 692 yritystä ja vähennyksen kokonaissumma oli 144,4 miljoonaa euroa. Se on vähän suhteessa Tilastokeskuksen tilastoimaan yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan arvoon, joka oli noin 6 miljardia euroa. Tämä verovähennys on yksi tärkeimmistä työkaluista TKI-toiminnan lisäämiseksi. On tärkeää varmistaa, että se toimii tavoitellulla tavalla.

Toinen asia liittyy luonnollisten henkilöiden mahdollisuuteen vähentää itse maksamiaan koulutuskustannuksia tulonhankkimismenoina omassa tuloverotuksessaan. Tuloverolaista puuttuu tarkka linjaus siitä, milloin koulutusvähennyksen voi saada. Niinpä lain tulkinta nojaa Verohallinnon syventävään ohjeeseen ja oikeuskäytäntöön. Syventävän ohjeen mukaan koulutusvähennyksen voi saada vain, jos koulutus ei paranna henkilön asemaa työmarkkinoilla, hän pysyy entisissä työtehtävissä ja saman työnantajan (tai saman konsernin) palveluksessa. Jos henkilön työmarkkina-asema paranee, vähennystä ei saa. Tällainen lain tulkinta ei voi olla lainsäätäjän tarkoittama. Haluamme, että kansalaiset etenevät työurallaan, vaihtavat työpaikkaa ja oppivat uusia asioita, myös itse maksamallaan koulutuksella. Nykyinen lain tulkinta on vahvasti ristiriidassa yhteiskunnan muiden tavoitteiden kanssa (vahvaan osaamiseen perustuva talouskasvu, työuran aikainen osaamisen kehittäminen). Lain virheellinen tulkinta ja soveltaminen pitää korjata pikaisesti.

Akava ry:n puolesta

Pasi Sorjonen
pääekonomisti